

Het verband tussen de geschriften van Hahnemann en die van Thomas Van Aquino.

Dr Erwin Doeuvre
Oostende - België

Tijdens de seminaries van Dr. Alphonso Masi Elizalde en in een interview dat ik met hem gehad heb, haalde hij drie passages aan van Hahnemann. Dr. Masi vond dat wat Hahnemann hierin wilde zeggen overeen kwam met wat te lezen is in de werken van Thomas Van Aquino. Ik heb deze stukken opgezocht en bestudeerd. Hier wil ik deze nu ter vergelijking naast mekaar plaatsen.

Een eerste passage is uit het Organon van Hahnemann, nl. Paragraaf 9:

“In de gezonde toestand als mens heerst de spirituele vitale kracht, de dynamis die het materiële lichaam tot leven brengt, met grenzeloze macht, en behoudt alle delen van het organisme in een bewonderenswaardige, harmonische, vitale werking, op gebied van gevoelens en functies, zodat onze innerlijke met rede begaafde geest, vrij gebruik kan maken van dit levendig, gezond instrument voor de hogere doelen van ons bestaan.”

Een tweede passage is in één van Hahnemanns kleine geschriften, nl. “Æsculapius in de balans.”:

“Bewoners van de aarde, hoe kort is de tijdsspanne van je leven hier beneden! Met hoeveel moeilijkheden moet je tevreden zijn bij elke stap om een schraal bestaan te onderhouden, als je de zijpaden wilt vermijden die je op een dwaalspoor zouden brengen van de moraliteit. En toch, hoe verheven is je afkomst! Hoe groot en goddelijk is je bestemming! Hoe nobel is het voorwerp van je leven! Ben je niet voorbestemd om bij middel van een opeenvolging van gewijde indrukken, edele daden, al doordringende kennis te naderen tot de Grote Geest van alle levende wezens van het Universum.”

Hahnemann schrijft hier over het eigenlijke doel van ons leven en dat een harmonische gezondheid ons in staat stelt op een vrije manier dit hoger doel te bereiken. Hij schrijft dat dit hoger doel, de voorbestemdheid, is om naderbij te komen tot God.

Laat ons nu kijken wat we kunnen lezen in de Summa Theologiae van Thomas Van Aquino.

Deel I, Vraag 26, artikel 3: “Is God essentieel de gelukzaligheid van alle gelukkigen?”

Oplossing 2: “Het ultieme einde van de redehebbende wezens is God zelf als object. Maar het is de gecreëerde gelukzaligheid, als zijnde het gebruik, of om het beter te zeggen, het vruchtgebruik van het object.”

De eerste vijf hoofdstukken van het tweede deel van de Summa Theologiae handelen over de Gelukzaligheid, het Ultieme Einde:

“Er is één grote beweging in heel de schepping, nl. de “terugkeer” naar God. Alle wezens zijn geroepen om terug te keren naar hun Schepper. Voor de meeste onder hen zonder redebevattend vermogen, is deze terugkeer op een passieve manier: God oriënteert hen naar Zich; Hij trekt hen aan puur en simpel. Maar met de mens gaat het anders: gezien de mens geschapen is naar het beeld van God en hij dus gebruik maakt van een intelligentie, een vrije wil, een capaciteit zichzelf te richten, zal de mens dus terugkeren naar zijn Auteur op een originele wijze. God oriënteert de mens naar Zich door middel van een verlangen zich te perfectioneren, door een verlangen naar gelukzaligheid.

In zijn vrije wil is de mens wel niet vrij om zijn geluk niet te verlangen. Al onze handelingen zijn gericht met het oog op dit einddoel. En dit einddoel van de mens ligt hierin waar het individu zich ten volle heeft kunnen ontplooiën en gekomen is tot een voldaanheid.

Alles wat de mens wilt of verlangt is noodzakelijkerwijs gericht op het einddoel.

Dus dit ultiem einde, de gelukzaligheid, heeft voor elk mens afzonderlijk een eigen betekenis in het kader van de voltooiing van zichzelf. Elk mens is dus wel vrij te kiezen in welk aspect hij zijn gelukzaligheid legt, maar hij is er noodzakelijkerwijs naartoe gericht.

Het woord gelukzaligheid betekent het bereikt hebben van het Ultiem Einde.

Men kan een zeker gedeelte van de gelukzaligheid bereiken tijdens dit leven, maar niet de ware en perfecte gelukzaligheid. Dit omdat een aantal pijnen in huidig leven niet te vermijden zijn en omdat het verlangen naar het goede niet kan voldaan worden in dit leven. Dit soort onvolmaakte gelukzaligheid kan men verliezen. Deze onvolmaakte gelukzaligheid kan de mens bekomen met zijn eigen natuurlijke kracht, maar niet de uiterste gelukzaligheid.”

Hier zegt Thomas dat de mens verplicht is naar zijn einddoel te evolueren. Dit einddoel is de terugkeer bij God, de Gelukzaligheid. Maar de mens is vrij om zelf te bepalen op welke wijze hij dit ultiem einde kan bereiken.

De derde passage is uit een ander klein geschrift van Hahnemann: "De geneeskunde van de ervaring". Hier begint hij zo:

"De mens, gezien als een dier, is meer hulpeloos geschapen geworden dan alle andere dieren. Hij heeft geen aangeboren wapens om zich te verdedigen als de stier, geen snelheid om hem in staat te stellen weg te vluchten van zijn vijanden zoals het hert, geen vleugels, geen zwemvliezen, geen vinnen, geen voor geweld ondoordringbaar harnas zoals de schildpad, geen schuilplaats door de natuur voorzien zoals duizenden insecten en wormen wel hebben voor hun veiligheid, geen fysieke voorziening om zijn vijanden op afstand te houden, zoals de egel en de sidderrog formidabel weergeven, geen angel zoals de horzel, noch giftand zoals de adder; ten opzichte van alle aanvallen van vijandige dieren is de mens weerloos blootgesteld. Hij heeft daarenboven niets om zich te verweren tegenover de kracht van de elementen en meteoren. Hij is niet beschermd tegen de invloed van water zoals de zeehond met zijn blinkend haar, noch zoals de eend met zijn dichte olieachtige veren, noch zoals het gladde pantser van de waterkever; zijn lichaam, dat slechts een weinig lichter is dan het water, zweeft meer hulpeloos in dit medium dan dat van enig andere viervoeter, en is in gevaar van een plotse dood. Hij is niet beschermd tegen de noordenwind zoals de poolbeer of de eidereend met een ondoordringbare bedekking. Bij de geboorte weet het lam waar het de uier van zijn moeder moet zoeken, maar de hulpeloze baby zou omkomen indien de moederborst hem niet zou aangeboden worden. Waar de mens ook geboren is voorziet de natuur niet in zijn kant en klare voeding, zoals zij wel mieren voorziet voor het gordeldier, rupsen voor de sluipwesp, of de open bloembladeren van de bloemen voor de bij. De mens is blootgesteld aan veel meer ziekten dan de dieren, die geboren zijn met een geheime kennis over de herstel mogelijkheden voor deze onzichtbare vijanden van het leven, het instinct dat de mens niet bezit. Alleen de mens ontsnapt op een pijnlijke manier vanuit zijn moeders baarmoeder, zacht, gevoelig, naakt, weerloos, hulpeloos, en met gebrek aan alles wat zijn leven draaglijk kan maken, een gebrek aan alles waarmee de natuur de aardworm voorziet om zijn leven gelukkig te maken.

Waar is de welwillendheid van de Schepper, die de mens heeft kunnen misdelen van 't allernodigste, en alleen de mens van alle dieren op aarde?

Ziet, de Eeuwige Bron van alle liefde heeft de mens alleen misdeeld in zijn dierlijke natuur om hem des te meer deze vonk van goddelijkheid te schenken — een geest — die de mens in staat stelt uit zichzelf de voldoening te ontlokken van al zijn behoeften, en een volle hoeveelheid van alle denkbare weldaden, en om uit zichzelf de ontelbare voordelen te ontplooien die de kinderen van deze wereld verheffen ver boven de andere levende wezens — een geest die, zelf onverwoestbaar, in staat is om voor zijn behuizing, de broze dierlijke natuur, krachtiger middelen voor zijn behoud, zijn bescherming, zijn verdediging, zijn comfort te creëren, dan enig ander bevoordeeld wezen zich op kan beroemen rechtstreeks bekomen vanuit zijn wezen.

De Vader van de mensheid vertrouwdde voornamelijk op deze eigenschap van de menselijke geest om de middelen te ontdekken voor zijn bescherming tegen ziekten en voorvallen waaraan het broze organisme van de mens is blootgesteld.

Onze geest zou in de mogelijkheid moeten zijn om zijn redmiddelen in die mate te vermeerderen tot een onbegrensde graad van ons perfect welbevinden.

Zo laat de Auteur van het universum toe dat de krachten van de natuur ongehinderd kunnen werken om ons te schaden, totdat we iets kunnen ontdekken om ons te beveiligen tegen hun vernietigende krachten, en hun invloed ongevaarlijk van ons afwenden.

De Grote Leraar van de mensheid laat niet toe dat we een paard zouden maken, maar wel dat we machines bouwen die elk meer kracht hebben dan wel honderd paarden en veel meer gehoorzaam aan onze wil. Hij laat toe dat we schepen bouwen waarmee we rond de wereld kunnen varen, wat geen enkele vis kan en hierdoor ontzegde Hij ons lichaam de vinnen, kieuwen en drijvend vermogen, die ontoereikend zijn voor deze prestatie. Hij ontzegde ons lichaam de ruisende vleugels van de machtige condor, maar laat ons toe om machines uit te vinden gevuld met een licht gas die met een zachte kracht ons opheffen naar veel hogere regionen van de atmosfeer dan kan bereikt worden door de gevleugelde bewoners van de lucht. Evenzeer dat de wijze en goedwillige Schepper toelaat dat ontelbare toestanden van het menselijk lichaam bestaan, verschillend van de gezondheid en die we ziekten noemen, zo moet hij tezelfdertijd ons een bepaalde methode hebben onthuld die ons toelaat een kennis te verwerven over ziekten, zodat we de remedies kunnen gebruiken om ze te bedwingen."

In dezelfde lijn gaat Hahnemann verder in "Æsculapius in de balans.":

“Is het mogelijk dat deze Goddelijke Geest, die je een ziel heeft gegeven en heeft uitgekozen voor zo'n hoge onderneming, je zou ontworpen hebben dat je hulpeloos en remedieloos gebukt zou gaan onder deze zware lichamelijke klachten die we ziekten noemen?

Ah, nee! De Auteur van al het goede, die toegelaten heeft dat ziekten zijn nabestaanden aantasten, moet ook een weg ontworpen hebben waardoor deze kwellingen kunnen verlicht of weggenomen worden. Dit zien we door het nu en dan miraculeus genezen worden van iemand met een fatale ziekte. Maar we kunnen zulke genezingen alleen maar vaststellen zonder te weten waarom dit gebeurt, wat de kracht is, de omstandigheden waarbij het gebeurt of hoe we het kunnen controleren, zodat we het zouden kunnen toepassen in andere gevallen. Dit alles is buiten onze kennis. Dit zijn aanwijzingen van de Auteur van het Leven dat er een GENEESKUNST is.”

En terug bij Thomas Van Aquino in zijn Summa Theologiae:

Deel I-II, Vraag 5, artikel 5, oplossing 1: “Zonder twijfel doet de natuur de mens niet ontbreken aan de noodzakelijke dingen; toch heeft zij de mens niet voorzien van wapens of kledij zoals bij de andere dieren; maar ze heeft hem een rede gegeven en handen die hem toelaten dingen te bereiken. Op dezelfde manier doet de natuur aan de mens geennadeel in de noodzakelijke dingen door hem niet de manier te geven door zichzelf de gelukzaligheid te kunnen bereiken, omdat dit onmogelijk is; maar ze heeft hem de vrije wil gegeven, door dewelke hij zich kan richten tot God die hem gelukkig maakt.”

Deel I-II, Vraag 5, artikel 5, oplossing 2: “Diegene die een perfecte gezondheid kan verwerven, maar met de hulp van de geneeskunde, is in een betere vorm van gezondheid dan diegene die slechts een onperfecte gezondheid kan bekomen zonder de hulp van de geneeskunde. Ziehier waarom het met rede begaafd wezen, die het perfecte goede van de gelukzaligheid heeft kunnen bereiken, met hiervoor de hulp van God nodig gehad te hebben, meer belangrijk is dan het wezen zonder rede die niet zo'n weldaad kan bekomen, maar wel een onperfecte weldaad door zijn eigen mogelijkheden.”

Deel I-II, vraag 4, artikel 6, antwoord: “Als we spreken over de gelukzaligheid van de mens die men kan bereiken in dit leven, dan is het evident dat een goede conditie van het lichaam noodzakelijkerwijs nodig is. Of het is evident dat een slechte conditie van het lichaam elke manifestatie van de menselijke deugd kan belemmeren. Maar als we spreken over de perfecte gelukzaligheid, dan zijn er die denken dat deze soort gelukzaligheid geen enkele lichamelijke toestand nodig heeft, en dat de ziel zelfs helemaal zich zou kunnen ontdoen van een lichaam. Maar dit is onaannemelijk. Omdat het in de aard van de ziel ligt verbonden te zijn met het lichaam, is het niet mogelijk dat de perfectie van de ziel zou uitsluiten wat voor haar een natuurlijke perfectie is.

Ziehier waarom er moet gezegd worden dat voor een absoluut perfecte gelukzaligheid er een zekere vorm van lichamelijke perfectie noodzakelijk is zowel als voorafgaandelijke conditie als voor het gevolg. God heeft de ziel een zo krachtige gesteldheid gegeven dat haar volle gelukzaligheid op het ondergeschikte wezen zou neerkomen met een onaantastbare kracht.”

Deel I-II, vraag 5, artikel 3, antwoord: “Een zekere vorm van gelukzaligheid kan bekomen worden in dit leven, maar niet de echte en perfecte gelukzaligheid. Omdat de gelukzaligheid een perfecte weldaad is die voldoet uit zichzelf, sluit ze elk lijden uit en vervult elk verlangen. Met andere woorden, het is niet mogelijk elk lijden te vermijden in huidig leven: dit leven is blootgesteld aan een groot aantal onvermijdbare kwalen zoals de onwetendheid van het intellect, de buitensporige stoornissen van de kant van de verlangens, en wat het lichaam betreft een groot aantal ziekten.”

Deel I-II, vraag 5, artikel 6, antwoord: “Gezien elk wezen onderworpen is aan de wetten van de natuur met een beperkte kracht en mogelijkheid, is het dus niet mogelijk dat wat voorbij gaat aan de geschapen natuur begrepen zou kunnen worden door dit wezen. Dus moeten we aannemen dat bepaalde zaken de natuur voorbijgaan en alleen kunnen veroorzaakt zijn door God zonder andere tussenkomst, zoals de opstanding van een dode of het weer kunnen zien van een blinde. We hebben gezien dat de gelukzaligheid een weldaad is die boven elk geschapen wezen staat. Het is uitsluitend door de actie van God dat de mens gelukkig kan worden.”

We merken hier bijna letterlijk dezelfde beschrijving. Zowel Hahnemann als Thomas Van Aquino zeggen dat kwalen en ziekten in huidig leven onvermijdelijk zijn, maar dat er mogelijkheden zijn om ze te overwinnen en te komen tot het geluk.

Ze beschrijven beiden dat de mens niet voorzien is van eigen lichamelijke verdedigingselementen, zoals de andere levende wezens wel bezitten, maar dat de mens

gebruik maakt van zijn redenerend vermogen om zich te beschermen en ook geholpen wordt door een hogere macht (God).

Dit is het bewijs van de thomistische visie van Hahnemann.

Dr. Erwin Dœuvre

